

مذهبی زنده و تعلیماتی عالی

❁ شیعه در جهان امروز

❁ مراکز علمی شیعه

❁ پیدایش مذهب شیعه

❁ شیعه و سایر مسلمانان جهان

❁ عقائد شیعه

❁ امتیاز شیعه

❁ منبع دستوره‌های مذهبی شیعه

❁ وظائف اجتماعی و اخلاقی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رساله‌های علوم انسانی

در این شماره که شماره مخصوص مجله است علاوه بر سایر مزایائی که ملاحظه میفرمائید برای نخستین بار مقاله فشرده‌ای بمنظور معرفی مذهب زنده شیعه و تعلیمات عالی و جاودانی آن بجهان امروز در سه زبان (فارسی - عربی - انگلیسی) انتشار می‌یابد ، امیدواریم این موضوع پایه‌ای برای نشریات گوناگون در این زمینه بزبانهای زنده دنیا باشد و یکی دیگر از هدفهای ما جامعه عمل بپوشاند .

مذهبی زنده و تعایمائی عالی

منظور این نیست که در این مقاله معرفی کامل و مشروحی از مذهب شیعه و وضع شیعیان جهان کنیم ، زیرا حق این مذهب جز در ضمن کتابهای متعددی ادانمیشود ، بلکه منظور اینست معرفی کوتاه و فشرده ، و در عین حال روشن و گویا ، از این مذهب و پیروان آن برای کسانی که با اصول افکار ما آشنائی ندارند ، یا مواجه با معرفی های ناقص و غرض آلودی شده اند ، بشود ، و چون این مقاله از یک مرکز بزرگ علمی شیعه انتشار مییابد میتواند پاسخگوی سؤالات بسیاری در این زمینه باشد .

شیعه در جهان امروز

امروز طبق آخرین آمار بیش از یکصد و سی میلیون نفر ، در نقاط مختلف جهان ، پیرو آئین تشیع میباشند ، آنها بیشتر در ایران ، عراق ، پاکستان ، هندوستان ، تبت ، اندونزی ، سوریه ، اردن ، یمن ، لبنان ، عربستان سعودی ، افغانستان ، کویت ، شیخ نشینهای خلیج فارس ، ترکیه ، قفقاز ، مصر و سایر کشورهای اسلامی شمال و مرکز آفریقا زندگی میکنند . شیعه از نظر کمیت تقریباً یک چهارم مجموع مسلمانان جهان را تشکیل میدهد ، و از نظر فعالیت های علمی و فکری قسمت قابل توجهی از ذخائر علمی جهان اسلام بوسیله دانشمندان شیعه بوجود آمده است .

ولی متأسفانه هنوز بسیاری از مردم جهان ، با اصول افکار شیعه آشنا نیستند ، و حتی برادران سنی ما که «سه چهارم» مسلمین را تشکیل میدهند و در بسیاری از کشورها با ما زندگی دارند درست از طرز تفکر و عقائد ما باخبر نمی باشند .

این موضوع برای کسانی که در مشرق زمین زندگی میکنند جای تعجب نیست ، زیرا «عوامل استعمار» که حفظ منافع خود را در دامن زدن با اختلافات داخلی این مناطق می بینند از هر گونه

تلاش و کوشش برای ایجاد نفرت و تفرقه در میان این دو دسته از مسلمانان فروگذار نکرده ، حتی برای رسیدن باین هدف از اور و نه نشان دادن حقایق نیز مضایقه ندارند ، البته تعصیهای ناروا ، و فقدان وسائل تبلیغاتی صحیح ، و نبودن مبادلات وسیع فرهنگی ، میان این دو دسته از مسلمانان (شیعه و سنی) باین موضوع کمک کرده است .

بدنبال این نفرتها و بدبینیها احیاناً نزاعهای خونینی در گذشته در میان این دو دسته از مسلمانان در گرفته که برای مسلمین چیزی جز زیان در بر نداشته ، ولی برای کسانی که چشم طمع بمنابع سرشار حیاتی این منطقه پهناور دوخته بودند پیروزی بزرگی محسوب میشده است . خوشبختانه بر اثر بیداری مشرق زمین ، و توسعه وسائل تبلیغاتی و ارتباطی ، و بر طرف شدن تعصیهای ناروا امروز این وضع کاملاً دگرگون شده است .

بطوریکه در حدود ۲۰ سال پیش از طرف اساتید ورؤسای دانشگاه الازهر (قاهره) که بزرگترین مرکز علمی اسلامی اهل تسنن است با همکاری بعضی از دانشمندان شیعه مرکزی بنام « **دارالتقریب بین المذاهب الاسلامیه** » تأسیس یافت ، و هدف آن چنانکه از اسمش پیداست نزدیکی و آشنائی هر چه بیشتر مسلمانان جهان است ، و اعضای آنرا دانشمندان معروف و سرشناس شیعه و سنی تشکیل میدهند و اتفاقاً **دیر کل این جمعیت یک نفر شیعه ایرانی** است . این مرکز ، نشریه علمی جامعی بنام « **رسالة الاسلام** » دارد که دانشمندان هر دو مذهب مقالات مستدلی برای روشن ساختن افکار عمومی مسلمانان جهان در آن مینویسند .

رئیس فقید دانشگاه الازهر و مفتی اعظم اهل تسنن **شیخ محمود دشلوت** برای نخستین بار با صراحت اعلام داشت که دستورات مذهب شیعه را نیز برسمیت میشناسد ، و بتمام مسلمانان سنی مذهب ، اجازه داد که اگر بخواهند میتوانند اعمال مذهبی خود را بر طبق عقیده شیعه انجام دهند (البته زمینه این فتوی قبلاً از طرف دانشمندان بزرگ دیگری مانند **شیخ عبدالمجید سلیم** فراهم شده بود) . این فتوی حسن اثر فراوانی در افکار عمومی مسلمانان بخشید و در ایجاد حسن تفاهم میان این دو جمعیت تأثیر قابل توجهی داشت تنها عده معدودی از متصبین را ناراحت ساخت .

* مراکز علمی شیعه

شیعه دانشگاههای متعددی برای تحصیل علوم اسلامی در نقاط مختلف جهان دارد که از همه همتر حوزه علمیه نجف اشرف و حوزه علمیه قم است ، و رهبران بزرگ مذهبی شیعه غالباً در این دو مرکز بزرگ علمی هستند ، و همه آنها سمت استادی دارند و در این دانشگاهها تدریس

میکند، در این دو مرکز علمی و در مراکز دیگر علمی شیعه دانشمندان، نویسندگان، مبلغین و گویندگان بسیاری وجود دارند.

دانشجویان نسبتاً فراوانی - در حدود ده هزار نفر - در قم و نجف مشغول تحصیل هستند که پس از طی دوران تحصیل خود بعنوان «سرپرست امور دینی» یا «مبلغ مذهبی» بنقاط مختلف اعزام میشوند و یاد در صورت لزوم بعنوان «مدرس» و استاد از وجود آنها در حوزه های علمی استفاده میگردد.

قسمت مهمی از ذخائر علمی مسلمانان بدست دانشمندان شیعه نوشته شده است و طبق مدارک موثق و معتبری که امروز در دست است همه یا اکثر علوم اسلامی بدست دانشمندان شیعه پی ریزی شده، یعنی پدید آورندگان اصلی این علوم آنها بوده اند.

مبلغین و گویندگان شیعه آنچنان تربیت میشوند که برخلاف سخنرانان دیگر میتوانند سخنرانیهای آموزنده علمی و اجتماعی، و خطابه های گرم و دلنشین، که گاهی از یک یا دو ساعت نیز تجاوز میکند از حفظ و بدون در دست داشتن هیچگونه یادداشت ایراد نمایند.

زعیم و رهبر بزرگ سابق جهان تشیع آیه الله بر و جردی علاقه فراوانی برای معرفی مذهب شیعه بتمام جهانیان نشان میداد. زیرا مطمئن بود اگر افکار و عقاید مسلمانان شیعه بصورت صحیحی بجهانیان عرضه شود سرعت از آن استقبال خواهند کرد و آنرا پناهگاهی برای حل مشکلات اجتماعی و اخلاقی که دنیای امروز با آن دست بگریبان است خواهند شناخت. اسلام میتواند جوایبگوی احتیاجات انسانهای عصر ما باشد.

بهمین دلیل او کوشش فراوانی برای فرستادن مبلغین با اروپا و آمریکا بعمل آورد، و یک نفر نماینده و مبلغ مذهبی شیعه رسماً بواشنگتن و یک نفر بآلمان فرستاد و متأسفانه امکانات بیش از آن اجازه نمیداد. در آلمان غربی هامبورگ (در کنار دریاچه زیبای آلستر) طرح مسجد باشکوهی بنام «مسجد ایرانیان» ریخت.

این مسجد که نخستین بنای مذهبی شیعه در غرب بود در زمینی بوسعت چهار هزار متر مربع با هزینه سنگینی ساخته شده است. وعده زیادی از مسلمانان (اعم از شیعه و سنی) هنگام اجرای مراسم مذهبی در آن شرکت میجویند. توریست هائی که از هامبورگ دیدن میکنند از این مسجد جالب و زیبا که از آمیختن هنر و معماری شرقی و غربی بوجود آمده و جنبه شرقی و اسلامی آن کاملاً آشکار است دیدن مینمایند.

در دانشگاههای شیعه مخصوصاً در «نجف» و «قم» و «مشهد» و «تهران» کتابخانه های بزرگی وجود دارد که اکثر کتابهای آن از آثار دانشمندان اسلامی است.

جالب توجه اینکه دانشگاه بزرگ «الازهر» در قاهره و دانشگاه اسلامی «قرویین» در مراکش که از قدیمی ترین دانشگاههای جهان محسوب میشوند و هم اکنون مرکز دانشمندان اهل تسنن است بدست شیعیان پی ریزی شده ، اولی بدست **خلفای فاطمی مصر** و دومی بدست سلاطین «ادارسه» بر پا گردید .

* پیدایش مذهب شیعه

گاهی بعضی روی عدم اطلاع یا سوء نیت چنین وانمود میکنند که مذهب شیعه چیزی غیر از آئین محمد بزرگ پیشوای جهان است که در اعصار بعد از او بوجود آمده ، در حالی که مذهب شیعه چیزی جز اسلام نیست و شیعه هر گونه مطلبی را که کمترین مخالفتی با آئین پیغمبر اسلام (ص) و قرآن داشته باشد فاقد ارزش و بی اعتبار میدانند .

قرآن از نظر شیعه **بزرگترین منبع دست نخورده اسلامی** است که بدون کمترین تغییر از پیغمبر اسلام (ص) به ما رسیده است؛ و همین دلیل آنرا مقیاس سنجش برای تشخیص روایات صحیحی که از پیشوایان بزرگ دین نقل شده از روایات معمول و ساختگی میدانند ، یعنی هر کدام از این روایات با قرآن مخالفت داشته باشد از نظر شیعه مردود است و هر کدام مخالفت نداشته باشد **قابل قبول** .

با توجه باین حقایق محتاج بتذکر نیست که مذهب شیعه از نخستین روزی که وحی بر پیامبر اسلام نازل گردید آغاز شده است .

* شیعه و سایر مسلمانان

چه چیز شیعه را از سایر مسلمانان ممتاز میکند ؟ پاسخ این سؤال روشن است : مهمترین موضوعی که شیعه را از اهل تسنن ممتاز میکند در درجه اول موضوع جانشینی پیغمبر اسلام (ص) است . شیعه معتقد است که مقام «جانشینی و خلافت» پیامبر يك مقام پر مسئولیت و مقدس است که مانند مقام «نبوت» باید از طرف خدا تعیین گردد و چنین کسی را «**امام**» مینامند .

شیعه معتقد است پس از پیامبر اسلام دوازده تن بترتیب جانشین و خلیفه واقعی او بودند که نخستین آنها علی بن ابی طالب (ع) میباشد . - علی (ع) عموزاده پیغمبر و داماد او بود و باعتراف دانشمندان اسلام داناترین و فداکارترین و باشهامتترین یاران پیامبر اسلام بود ، او نخستین مردی است که به پیامبر ایمان آورد و در تمام مراحل زندگی از او جدا نشد .

پیامبر (ص) در آخرین سال عمر خود در مجمع بزرگی از مسلمانان هنگام بازگشت از مراسم حج بمدینه ، در محلی بنام «غدیر خم» رسماً او را بعنوان جانشینی خود بمسلمانان معرفی

کرد و پیش از آنهم بارها باین مطلب اشاره کرده بود ، گذشته از این امتیازات علمی و روحی و مذهبی علی (ع) آنچنان بود که کسی شایسته تر از او برای جانشینی پیامبر اسلام بنظر نمی رسید . ولی پس از درگذشت پیامبر ، رقابتهای سیاسی و قبیله ای مانع از آن گردید که اورسماً عهده دار مقام خلافت و رهبری مسلمانان گردد ، اما پس از ۲۵ سال و خلافت سه تن دیگر ، مسلمانان بسوی او باز گشتند و او را بعنوان رهبری خود برگزیدند .

بدون تردید حکومت علی (علیه السلام) و دوران خلافت او که متأسفانه کوتاه بود و تقریباً پنج سال طول کشید و بشهادت او خاتمه یافت ، نمونه کامل و بسیار عالی از حکومت حق و عدالت و مبارزه با هر گونه امتیازات ناروا بود که هیچ مورخی نمیتواند آنرا انکار کند . امروز سخنان پرمایه و حکیمانه ای از آن حضرت بیادگار مانده که معرفت مکتب اوست .

شیعیان جهان بوجود چنین پیشوائی مباهات میکنند و اصل نام «شیعه» که در لغت بمعنی «پیرو» است از همینجا به جود آمده که آنها از چنان رهبری پیروی مینمایند .

شیعه معتقد است بعد از علی (ع) یازده نفر از دودمان او بترتیب جانشین و خلیفه پیغمبر اسلام (ص) بودند که با خود آن حضرت «امامان دوازده گانه» را تشکیل میدهند . نامهای آنها بترتیب زیر است :

۱ - علی بن ابیطالب ۲ - حسن بن علی ۳ - حسین بن علی ۴ - علی بن الحسین ۵ - محمد ابن علی ۶ - جعفر بن محمد ۷ - موسی بن جعفر ۸ - علی بن موسی ۹ - محمد بن علی ۱۰ - علی ابن محمد ۱۱ - حسن بن علی ۱۲ - محمد بن الحسن (علیهم السلام) و آثار علمی اسلامی فراوانی امروز از این پیشوایان بزرگ در دست ماست .

شیعه معتقد است روی زمین هر گز از نمایندگان مخصوص خدا (پیامبران و جانشینان آنها) خالی نمی ماند ، آنها مأمور هدایت و راهنمایی و تربیت مردم جهان بوده هستند . بهمین جهت معتقد است دوازدهمین امام هم اکنون زنده و از یک عمر طولانی بهره مند است همان طور که مسیحیان جهان و بسیاری از مسلمین حضرت مسیح را زنده میدانند ، این موضوع نه از قدرت خداوند که همه صاحبان ادیان بآن معتقدند دور است ، و نه منافاتی با اصول زیست شناسی امروز دارد ، زیرا علم حداکثری برای عمر بشر مطلقاً تعیین نکرده است .

شیعه مانند همه مسلمانان عقیده دارد که بالاخره روزی فرا خواهد رسید که جهان بشریت از بیعدالتیها و کشمکشها و جنگها و خونریزیها ببتنگ خواهد آمد و بایک انقلاب مقدس معنوی که بر رهبری یکی از فرزندان پیامبر اسلام صورت میگیرد قیافه جهان بکلی عوض خواهد شد و صلح و عدالت و ایمان بخدا همه جا رافرا خواهد گرفت ؛ و تمام اقوام و ملتها از امنیت و آرامش و یک صلح پایدار بهره مند خواهند شد ، منتها شیعه عقیده دارد رهبر این انقلاب کسی جز امام دوازدهم نخواهد بود .

* * *

عقائد شیعه

شیعه عقیده دارد مذهب تنها يك سلسله دستورات خشك و مقررات تشریفاتی نیست که انسان در روز یاساعت معینی از هفتنه انجام دهد ، بلکه مذهب را مریکب از يك سلسله تعلیمات و عقائد عالی و يك رشته دستورات و قوانین حیات بخش که بازندگی فردی و اجتماعی انسان آمیخته است میدانند و هدف آن تأمین سعادت و خوشبختی بشر در تمام شئون زندگی میباشد .

اساس عقائد شیعه مانند سایر مسلمانان بر سه اصل است :

۱ - **یگانگی خدا** - شیعه خدا را یگانه و یکتا میدانند و هیچگونه شریک و شبیه و مانند و فرزندى برای او قائل نیست ، شیعه با هر گونه شرك و انحراف از اصل توحید و بشر پرستی و بت پرستی شدیداً مخالف است .

خدا را آفریننده تمام جهان هستی میدانند و بهمین دلیل معتقد است در سراسر عالم هستی چیزی جز خیر و صلاح آفریده نشده ، این ما هستیم که گاهی از این وسائل سوء استفاده کرده و منشأ بدیها میشویم .

شیعه معتقد است خدا جسم و ماده نیست بلکه برتر از ماده و مادیات است و بهمین دلیل مکان و محل معینی ندارد ، او در همه جا هست ، و از همه چیز آگاهست ، و از ما با نزدیکتر می باشد ، همه چیز را می بیند و هر صدائی را میشنود و لیبته دیدن و شنیدن او مانند ما با چشم و گوش نیست . گذشته و آینده ، دور و نزدیک برای او یکسان است ، و همه چیز بدون تفاوت در پیشگاه علم او آشکار و روشن میباشد ، حتی از افکار و اندیشه هائی که از منزه ما عبور میکند با خبر است .

او زهر نظریگانه است و اجزاء ترکیبی ندارد ، حتی صفات او ، مانند علم و قدرت او ، عین ذات پاک او است . وجود او آغاز و پایانی ندارد ، ازلی و ابدی است ، و **يك وجود نامتناهی** از هر جهت میباشد .

صفات او هیچگونه شباهتی با صفات مخلوقات ندارد زیرا اینها زهر جهت محدود اند و او از هر نظر نامحدود .

بخشش گناه بندگان تنها بدست اوست و هیچکس حتی پیغمبر اسلام (ص) و امامان بدون اجازه او نمی توانند از کسی شفاعت کنند .

۲ - **فرستادن پیامبران** - شیعه معتقد است خداوند برای راهنمایی بندگان خود و خارج ساختن آنها از تاریکی جهل و بدبختی بسوی نور دانش و سعادت پیامبرانی را فرستاده است ، زیرا خدا انسان را برای سعادت و خوشبختی آفریده و وسائل آنرا نیز در وجود او و جهان هستی آفریده است ، فرستادن پیامبران نیز برای تکمیل این هدف و منظور بوده ، و بهمین دلیل تعلیمات پیامبران و قوانین آسمانی همواره مکمل سازمان آفرینش انسان است ، و هر قانونی بر خلاف فطرت و آفرینش انسان باشد حتماً از طرف خدا نیست .

شیعه عقیده دارد هدف پیغمبران هر گز موضوعات نامعقولی مانند تحمل انواع ناملایمات و شکنجه‌ها و قربانی گناه‌گران شدن نبوده است، بلکه هدف همان تعلیم و تربیت صحیح و تحکیم اصول اخلاقی و روابط انسانی و برقراری اصول عدالت در میان بشر بوده و قرآن صریحاً در آیات متعددی این حقیقت را متذکر گردیده است.

شیعه بتمام پیغمبران خدا - بدون استثناء - احترام می‌گذارد ولی معتقد است کتابهای آسمانی آنها بر اثر گذشت زمان آه‌میخته با انواع خرافات و دستخوش انواع تحریفات شده، و گواه زنده آن نسبتهای ناروا و کودکانه‌ای است که در این کتابها بخداوند جهان و پیامبران او داده شده است.

شیعه پیغمبر اسلام (ص) را بزرگترین و آخرین پیامبران خدامیداند و عموم پیامبران و امامان را **از هر گونه گناه و خطایک و معصوم** می‌شناسد و معتقد است آنها هر گز مرتکب گناه و خطائی نخواهند شد.

۳ - روز رستاخیز - شیعه مانند همه مسلمانان معتقد است تمام افراد بشر در یک زمان معین زنده میشوند و در جهان دیگری که یک عالم ابدی و جاودانی است به کیفر و پاداش کارهای نیک و بد خود خواهند رسید. کوچکترین کار خوب و بد حساب دارد و حساب آن نزد خدا محفوظ است و درباره هیچکس ظلم و ستمی نخواهد شد. نیکوکاران بی‌بشت جاویدان که پراز انواع نعمتهای معنوی و مادی، روحی و جسمی است میروند و بدکاران به دوزخ.

* * *

* امتیاز شیعه

شیعه در اصول سه گانهٔ بالا با سایر مسلمانان مشترک است ولی دو چیز او را از سایرین ممتاز می‌کند:

۱ - عقیده بوجود امامان دوازده گانه که جانشینان پیغمبر اسلام (ص) هستند که شرح آن گذشت.

۲ - عقیده به «عدالت خدا» توضیح اینکه شیعه معتقد است خداوند هر گز درباره هیچیک از بندگان خود ظلم و ستمی روا نمیدارد، زیرا ظلم و ستم بدیگران یا نشانهٔ نادانی است یا ناتوانی، خداوند بجهت چیز دانا و برهر کاری تواناست، و بدنبال این اصل معتقد است که افراد انسان همه از «آزادی اراده» برخوردارند، هیچکس در اطاعت یا گناه مجبور نیست و سر نوشت هر کس بدست خود اوست و رسیده شده، کسی با نگاه دیگری را بردوش نمی‌کشد و بجرم او مجازات نخواهد شد.

در حالی که جمعی از برادران سنی ماطور دیگری عقیده دارند آنها معتقدند اصول ظلم و عدالت در مورد خدامفهومی ندارد هر کار کنند عین عدالت است و کسی را حق گفتگو نیست، آنها انسان را در اعمال خود مختار و آزاد نمیدانند و معتقد به اصل «جبر» هستند. ما با این عقائد موافق نیستیم.

* منبع دستوره‌های مذهبی شیعه

شیعه دستوره‌های مذهبی خود را که مربوط به تمام شئون زندگی و حیات فردی و اجتماعی است از نزدیکترین منبع تحقیق پیغمبر اسلام (ص) یعنی خاندان پیغمبر (امامان دوازده گانه) که علم و دانش خود را بدون واسطه یا با واسطه از شخص پیامبر دریافت داشته اند میگیرد . شیعه در این روش خود بزرگ گفتمار مسلم پیامبر اسلام که همه مسلمانان از آن حضرت بخاطر دارند تکیه می کند : « من از میان شما میروم و دو چیز پر ارزش را در میان شما میگذارم : قرآن کتاب خدا ، و خاندان من که هر گز از هم جدا نخواهند شد » !

شیعه برای تشخیص این وظائف مذهبی علاوه بر قرآن و گفته‌های پیغمبر اسلام (ص) و امامان دوازده گانه ، از آنچه مورد **اتفاق** علماء و دانشمندان است ، همچنین آنچه که **عقل و خرد** بطور قطع بآن قضاوت میکند پیروی مینماید ، و اینها را (دلیل عقل ، قرآن ، گفته‌های پیغمبر اسلام و امامان ، و اتفاق نظر دانشمندان) دلائل چهار گانه مینامد .

شیعه لازم میداند دانشمندان مذهبی این مدارک را بررسی کنند و وظائف و دستورات اسلامی را از آن استنباط نمایند . شیعه برخلاف اهل تسنن این حق را منحصر به افراد معینی نمیداند بلکه به تمام علماء مذهبی حق بررسی مدارک احکام و استنباط وظائف و دستوره‌های اسلامی را میدهد ، یعنی **باب اجتهاد را بر روی همه دانشمندان باز میداند** .

در اصول احکام و قوانین اسلامی اختلاف نظری میان دانشمندان شیعه ، یا دانشمندان سنی و شیعه نیست ، اختلاف نظر تنها در قسمتی از جزئیات مسائل است .

شیعه آئین اسلام را يك **آئین جاودانی** و در عین حال **سهل و آسان** میدانند که برای همه کس و در هر زمان و مکانی قابل اجرا است . دانشمندان شیعه وظائف و دستوره‌های فردی و اجتماعی اسلامی را بطور مشروح در کتابهایی بنام کتب « **فقه** » جمع آوری کرده و علوم متعددی برای تهذیب و تنقیح این احکام بوجود آورده اند .

* * *

* وظائف اخلاقی و اجتماعی

شیعه معتقد است يك مسلمان واقعی و وظیفه شناس کسی است که در هر حال خدا را فراموش نکند ، راستگو ، امین ، درستکار و با محبت باشد ، از حال برادران مسلمان خود با خبر و از هر گونه کمکی نسبت بآنان مضایقه نکند (باید توجه داشت که مسلمانان یکدیگر را **برادر** خطاب میکنند و این نزدیکترین رابطه‌ای است که میان دو انسان بر اساس احترام متقابل و مساوی وجود دارد ، و در این موضوع از قرآن الهام گرفته اند **انما المؤمنون اخوة** یعنی : افراد با ایمان برادر یکدیگرند) .

هیچگونه امتیاز نژادی و طبقاتی و فامیلی نمیتواند موجب تفوق کسی بردیگری گردد تنها امتیاز در سایه تقوی و پرهیز کاری است، و باین ترتیب تبعیضات نژادی بهر صورت و بهر کیفیت از نظر مسلمانی مردود است.

شیعه بحث مشروعی درباره « حقوق » دارد که از امامان خود گرفته است حتی برای حیوانات هم حقوقی قائل است، آزار آنها را بدون جهت صحیح نمیداند بلکه آنها را مستحق حمایت می‌شمارد.

شیعه معتقد است هیچکس نباید برای زندگی خود سعی و کوشش را رها کند و سر بار اجتماع گردد، و در عین فعالیت برای زندگی بهتر و برای فراهم آوردن ثروت نباید اصول اخلاق و فضیلت را زیر پا گذارد.

شیعه مشروبات الکلی، مواد مخدره، گوشت خوک، قمار، اعمال منافی عفت، ربا خواری و مانند آنرا حرام میدانند. اصل « تعاون » را مهمترین پایه زندگی اجتماعی و نخستین وظیفه دینی هر مسلمانی در برابر دیگران می‌شمارد.

شیعه مانند همه مسلمانان اهمیت زیادی برای جان انسان قائل است و برای آدمکشی و خونریزی و مجروح ساختن دیگران قصاص و جریمه های سنگینی در قوانین جزائی اسلام پیش بینی شده است.

برای خانه و خانواده و تربیت فرزند و محبت نسبت بخویشاوندان، حتی خویشاوندان دور، و همسایگان اهمیت فراوان و حقوق قابل توجهی قائل است.

شیعه مانند همه مسلمانان بیک مرد اجازه میدهد بیش از یک همسر (حداکثر چهار همسر) انتخاب کند، ولی این موضوع نه تنها اجباری نیست بلکه دارای شرایط سنگینی میباشد که بادر نظر گرفتن آنها جز در موارد ضرورت مانند نازائی زن، عدم قدرت زن بر انجام وظائف زناشویی؛ احتیاج زن بسرپرست و نداشتن سرپرست دیگر و امثال آن بسراغ همسران متعدد نمیروند، و برخلاف آنچه بسیاری از غربیها می‌پندارند آمار مردانی که همسران متعدد دارند در کشورهای اسلامی تقریباً **از یک درصد** تجاوز نمیکند.

بدیهی است این تعدد زوجات محدود؛ و در تحت شرایط سنگین، بمراتب از رابطه غیر مجاز و نامحدود بسیاری از مردان غربی با زنان متعدد بهتر و شرافتمندانه تر است.

شیعه معتقد است همه مسلمانان باید در تمام مسائل اجتماعی و سیاسی مربوط بخود شرکت جویند و با آگاهی کامل آنها تعقیب نمایند و با انزوا و رهبانیت و ترک دنیا شدیداً مخالف است.